

УДК 811.133.1

І. В. Яблонська-Юсик

**БЕЗСУФІКСНИЙ СЛОВОТВІР ВІДДІЄСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ
НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПЕРІОДИКИ**

Мова за своєю структурою нерідко порівнюється з живим організмом, адже вона постійно перебуває у процесі розвитку, підпорядковуючись певним лінгвістичним законам, так званим тенденціям розвитку, серед яких у французькій мові виділяється тенденція мовної економії (деривація, конверсія, словоскладання), як така, що найбільш відповідає сучасному ритму життя і набирає все більшого поширення в усному та писемному мовленні.

Французька мова є складною системою словотвірних засобів. Нові лексичні одиниці утворюються на всіх рівнях мови – фонетичному, морфемному, лексико-семантичному та синтаксичному. Залежно від мовного рівня, до якого належать новоутворені одиниці, розрізняють три основні типи словотвору: фонетичний, морфологічний та семантичний.

Розглянемо морфологічний спосіб деривації, який передбачає утворення нових слів шляхом зміни форми вже існуючих за допомогою приєднання афіксів до дієслівної основи. З цієї точки зору у мовознавстві розрізняють суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний та безсуфіксний словотвір.

Мета статті – виявити вплив безсуфіксного словотвору на розвиток та збагачення лексикону мови французької преси.

Безафіксний спосіб творення (*dérivation régressive*) включає:

- конверсію;
- безсуфіксну деривацію;
- словоскладання.

Конверсія (*dérivation impropre*) – це безафіксний спосіб словотворення, перехід слів із одної частини мови в іншу.

У мовознавстві конверсію виділяють як один з основних та найбільш ефективних засобів мовної економії.

Французький лінгвіст Р. Жоржен ввів ще один термін, який відіграє ту ж саму функцію, що і конверсія – *les mots protégés* [1, с. 92] (протеїчні, мінливі слова, ті, що часто змінюють форму) по аналогії з давньогрецьким міфічним персонажем Протеєм, який часто перетілювався у різних тварин.

В конверсії завжди зберігається частковий семантичний зв'язок між початковою і похідною лексичною одиницею. В результаті конверсії слово повністю зберігає свою лексичну форму, але змінює значення: *pouvoir* – могли, *le pouvoir* – влада; *être* – бути, *un être* – істота [2].

Найпоширенішим і найпродуктивнішим різновидом конверсії у французькій мові є субстантивация, найчастіше від дієслів, які приймають парадигму і синтаксичні функції іменника.

Субстантивация інфінітива бере початок в епоху становлення французької національної мови. Багато іменників з абстрактним значенням були утворені від дієслівних основ шляхом вживання перед ними артикля. До XVIII століття цей прийом мав практичне застосування як в літературній, так і в розмовній мові, однак через століття субстантивовані інфінітиви втрачають свою розмовну експресію, набуваючи книжно-архаїчної [3, с. 40].

В сучасній мовознавчій науці субстантивация після афіксальної деривації, залишається одним з основних джерел збагачення мови. Про це згадує у своїй книзі «Difficultés et finesses de notre langue» Р. Жоржен: «Une autre source d'enrichissement de notre vocabulaire est le passage de mots d'une catégorie grammaticale dans une autre [...] [1, с. 92]».

У французькій мові методом субстантивации утворюються віддієслівні іменники з точним номінативним значенням зі збереженням форми інфінітива та шляхом безсуфіксної деривації (з усичення закінчення інфінітива та з додаванням закінченням *-e* до основи інфінітива). Приклади такої субстантивации наведені у таблиці.

Іменники з інфінітивною формою	Іменники з усиченою формою	Значення
<i>avoir (m)</i> <i>être (m)</i>	<i>accord (m)</i> <i>bleu (m)</i> <i>témoïn (m)</i> <i>vol (m)</i> <i>affiche (f)</i> <i>rouge (m)</i>	конкретні предмети, істоти
<i>devenir (m)</i> <i>devoir (m)</i> <i>pouvoir (m)</i> <i>repentir (m)</i> <i>souvenir (m)</i>	<i>don (m)</i> <i>éclat (m)</i> <i>fin (f)</i> <i>goût (m)</i> <i>repos (m)</i> <i>force (f)</i> <i>offre (m)</i> <i>rêve (m)</i>	абстрактні поняття
<i>coucher (m)</i> du soleil <i>déjeuner (m)</i> <i>dîner (m)</i> <i>goûter (m)</i> <i>lever (m)</i> <i>souper (m)</i>	<i>danse (f)</i> <i>luge (f)</i> <i>nage (f)</i>	явища, заняття
<i>sourire (m)</i>	<i>appel (m)</i> <i>cri (m)</i>	емоції, переживання

	<i>pleur (m)</i> <i>regard (m)</i> <i>stress (m)</i>	
--	--	--

[1, с. 94; 2].

В сучасній пресі зустрічається велика кількість субстантивованих лексичних одиниць, поширених у різних сферах людської діяльності (відпочинок, розваги, спорт, реклама, бізнес і т.д.). Вони фігурують у статтях про світське життя, здоров'я, в інтерв'ю, надаючи фразі чіткості, легкості, лаконічності і носять характер узагальнення, цілісності :

[...] *avoirs du Vatican* [...] [4, p. 102].

S'intéresser aux autres, c'est d'abord les écouter avec tout son être [5, p. 16].

[...] *vous n'avez plus à choisir entre votre bien-être et votre pouvoir d'achat* [5, p. 137].

Moins par devoir de mémoire que pour témoigner du talent [...] [6, p. 77].

[...] *un si bon souvenir de leurs premières rencontres* [6, p. 58].

В рекламних текстах та заголовках статей, коментарях субстантивовані іменники надають висловлюванням більше інтенсивності та візуальності:

[...] *mon bébé reçoit le meilleur de calendula, je récolte ses sourires* [5, p. 87] (реклама засобів по догляду за дитиною).

Les conseillers se fendent [...] [8, p. 69].

Субстантивація з усиченою формою вживається дещо частіше не тільки в літературній мові, але й у щоденному побутовому спілкуванні. У пресі цей вид субстантивації домінує у заголовках та підзаголовках статей науково-популярного стилю та інтерв'ю:

Faire du théâtre gratuit, cela a un coût [7, p. 9].

Pour tous les goûts [6, p. VIII].

Le retour des sales gosses [8, p. 31].

Retour au calme [6, p. II].

Un regard corrosif sur l'actualité du continent noir [6, p. 105].

У підписах під фотознімками та назвах продукції:

Benoît XVI ne semble plus avoir de prise sur les luttes intestines [4, p. 102].

Ses débuts façon boy-scout [4, p. 32].

У текстах рекламного характеру безсуфіксна деривація зустрічається часто з поєднанням двох чи більше субстантивованих дієслів:

Oui, il existe des rêves accessibles [7, p. 4]

Un décor monochrome pour une atmosphère au luxe voluptueux [5, p. 122].

Icade : la garantie d'un partenaire acteur de votre projet [6, p. 75].

Un regard d'experts sur vos projets déco [5, p. 139].

Mélange de style et contraste esthétique [5, p. 126].

У рубриках «події», «оголошення», у мемуарах, спогадах, науково-популярних та історичних текстах:

Le coût est acceptable (400 euros) mais le résultat probant [4, p. 111].

[...] son amour pour la patrie, un peu trop ignorée à son goût [7, p. 12].

Il nous redonne le goût des soupes fraîches [4, p. 35].

Les Grimaldi feront appel à lui pour de nombreux portraits officiels [7, p. 62].

[...] il sera le témoin de tous les grands moments de sa vie [7, p. 58].

Sous titre Howell sera le premier témoin du mariage [7, p. 58].

C'était le clou du spectacle vendredi soir [7, p. 46].

Un vaccin qui n'est efficace qu'à 33% n'est pas un vaccin, [...] [5, p. 83].

Sa bijouterie en ligne pourrait faire un casse [4, p. 35].

[...] l'alarme est reliée à un centre de contrôle [4, p. 109].

[...] ces écrits rédigés sous le contrôle du pouvoir [9, p. 45].

Si vous suivez nos conseils, il y a peu de risques [...] [4, p. 112].

Sur un palier peu fréquenté [...] le risque est plus grand [4, p. 111].

Evitez de grignoter car [...] cela favorise les attaques acides [5, p. 91].

[...] ont montré que le rêve olympique était possible [7, p. 44].

В сучасній мові, зокрема в публіцистиці, субстантивовані віддієслівні деривати поглинають та інтенсифікують значення, витісняють акумулятивну фразу з дефініціями, передають низку абстрактних понять.

Найчастіше на шпальтах газет та журналів фігурують такі віддієслівні іменники як *pouvoir, goût, projet, risque, regard, rêve, retour, bien-être* у прямому значенні та в переносному стосовно теми політики, відпочинку, катаклізмів, передбачень, наукових відкриттів.

Субстантивовані дієслова утворюють складні слова з прислівниками, іменниками та прийменниками, однак у пресі така деривація є вкрай рідкісним явищем:

Un espace parisien [...] dédié au bain et au bien-être [5, p. IX].

L'adresse de votre bien-être [9, p. 4].

Radiateurs et sèche-serviette [5, p. 132].

Mais [...] globe-trotteur de son oeuvre [...] [7, p. 10].

Des prisons pousse-au-crime [7, p. 76 – 77].

Поширеним явищем у французькій пресі є поєднання різних видів деривації, що свідчить про те, що словотвір є найефективнішим засобом збагачення лексики, називаючи дію, виконавця дії, явище, процес, стан, абстрактні поняття та конкретні предмети, рід занять, професію та ін.:

[...] vous n'avez plus à choisir entre votre bien-être et votre pouvoir d'achat [5, p. 137].

[...] les révélations en cascade sur les conflits de pouvoir [...] [4, p. 100].

[...] osez la barre de blocage [...] [4, p. 111].

La fin du rattrapage [6, p. 64].

Derrière ces intrigues se dessine une impitoyable lutte de pouvoir entre le camp des réformateurs, [...] et celui des conservateurs, garants acharnés de l'opacité [4, p. 102].

[...] pour blinder votre logement efficacement et à moindre coût [4, p. 111].

Avis aux intéressés: pour quitter un assureur, il suffit de lui adresser un pli recommandé deux mois avant la date d'anniversaire de la souscription du contrat [4, p. 112].

Pour être dédommagé en cas de vol, il faut alors se tourner vers son assureur [4, p. 112].

Pour réduire la note de 10 à 15%, il est tentant d'acheter son équipement dans une enseigne de bricolage [...] [4, p. 111].

Nous avons fait les comptes [...]: prévoyez 2500 euros pour une protection de base (suffisante [...] en habitation, où le bruit de l'effraction fera vite renoncer le voleur) [4, p. 111].

[...] voulait en finir avec les soupçons de blanchiment d'argent sale [...] qui ont émaillé l'histoire de l'établissement [4, p. 102].

[...] un bon calcul: seules les sociétés certifiées [...] ont le savoir-faire requis [4, p. 111].

Таким чином, словотвір можна вважати продуктивним та повноцінним засобом утворення нових слів, не порушуючи цілісності мовної структури та збагачуючи її лексичний фонд. Безсуфіксні іменники, утворені від дієслів, мають місце в літературній та розмовній мові і успішно поєднуються у фразі з дериватами, утвореними за допомогою суфіксів.

Список використаної літератури

1. Потоцкая Н. П. Стилистика современного французского языка / Н. П. Потоцкая. – М.: Высш. шк., 1974. – 247 с. **2. Французько-український словник.** Українсько-французький словник [уклад. В. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2010. – 1072 с. **3. Пиотровский Р. Г.** Очерки по стилистике французского языка / Р. Г. Пиотровский. – Л., 1960. – 124 с. **4. Elle.** – Novembre 2011. – № 204. **5. Capital.** – août 2012. – № 251. **6. L'express.** – septembre 2012. – № 3191. **7. Paris Match.** – septembre 2012. – № 3302. **8. VSD.** – mai 2012. – № 1812. **9. L'express.** – août 2012. – № 3190.

Яблонська-Юсик І. В. Безсуфіксний словотвір віддієслівних іменників на матеріалі французької періодики

У статті досліджено способи безсуфіксного словотвору віддієслівних іменників в сучасній французькій мові. Визначено актуальність функціонування віддієслівних дериватів та їх місце у газетно-публіцистичному стилі, відображено основні семантичні та морфологічні особливості новоутворених іменників. Проаналізовано

окремі випадки субстантивації дієслівних форм способом конверсії та усічення форми інфінітива. Обґрунтовано на прикладах ефективність безсуфіксного словотвору в сучасній франкомовній пресі.

Ключові слова: словотвір, дериват, конверсія, субстантивація, словоскладання.

Яблонская-Юсык И. В. Бессуффиксное словообразование отглагольных существительных на материале французской периодики

В статье исследованы способы бессуффиксного словообразования отглагольных существительных в современном французском языке. Определена актуальность функционирования отглагольных дериватов и их место в газетно-публицистическом стиле, отражены основные семантические и морфологические особенности новообразованных существительных. Проанализированы отдельные случаи субстантивации глагольных форм способом конверсии и усечением формы инфинитива. Обоснована на примерах эффективность бессуффиксного словообразования в современной франкоязычной прессе.

Ключевые слова: словообразование, дериват, конверсия, субстантивация, словосложение.

Yablonska-Yusyk I. V. Non-Suffixal Word Formation of Deverbal Nouns on the Basis of French Periodicals

The language and its structure is often compared to a living organism, because it is constantly in the process of development, obeying certain linguistic laws, so-called trends, among which the tendency of language economy (derivation, conversion, compounding) is the most distinguishable in French. It is becoming more and more popular in oral and written speech. Depending on the language level, which includes the newly formed units, there are three basic types of word formation: phonetic, morphological and semantic. The article deals with a morphological derivation method, which involves the formation of new words by changing the shape of the existing by connecting to affix verbal stem. The actuality of verbal derivatives functioning and their place in the newspaper and journalistic style, is defined the basic semantic and morphological features of the newly formed nouns are described. Particular cases of verb forms nominalization by conversion and infinitive reduction are analyzed. The effectiveness of non-suffixal word formation in modern French-speaking press is established in certain examples.

Key words: word formation, derivation, conversion, prefix, compounding.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Стрілець Н. Я.